

УДК 1:17.022.1+339.923

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v050.2024.18>**О. В. Скалацька**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1439-8753>*доктор філософських наук, професор,
професор кафедри журналістики,
декан факультету журналістики**Національного університету «Одеська юридична академія»***Л. І. Яковлева**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0942-485X>*доктор політичних наук, професор,
професор кафедри соціології**Національного університету «Одеська юридична академія»***Ю. С. Юшкевич**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8295-0346>*кандидат філософських наук,**старший викладач кафедри філософії, історії та політології
Одеського національного економічного університету*

ЄВРОПЕЙСЬКА ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Постановка проблеми. Європейська та євроатлантична інтеграція України є визначальним вектором державної політики та одним із ключових напрямів суспільного розвитку. Водночас він ускладнений багатовимірними викликами як внутрішнього, так і зовнішнього характеру, зокрема недостатньою готовністю інституційної системи до впровадження європейських стандартів, проблемами з корупцією та слабкістю правової системи, необхідністю адаптації економіки до жорстких умов європейського ринку, небезпекою посилення трудової міграції через відкриття кордонів, нерівномірністю підтримки європейської та євроатлантичної інтеграції серед політичних еліт та різних верств суспільства, та, найголовніше, загрозою зникнення або послаблення національної ідентичності через глобалізацію та домінування західної культури, а також потенційною конфронтацією з існуючими етичними нормами й аксіологічними установками українського суспільства, яке поступово виходить із пострадянського стану. Подолання цих проблем вимагає комплексного підходу, стратегічного мислення та консолідації зусиль усіх сторін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Востанні роки значна увага приділяється розгляду інтеграції як багатовимірного явища, що впливає на всі сторони суспільного життя. Так історичному аспекту інтеграції України до Європейського Союзу та Північноатлантичного Альянсу присвячені праці О. Джеджори, В. Копійки, М. Кордона, А. Круглашова, Т. Шинкаренка, Л. Ямпольської, соціальному – Р. Офіцинського, В. Петренка,

К. Піскун, Л. Ярової, політичному – С. Віднянського, Л. Загайнової, О. Казакевич, А. Мартінова, І. Тодорова, П. Токара, Л. Чупрій, І. Яковюк, економічному – Т. Андросової, В. Козуб, Д. Котляра, А. Янчева, тощо. Водночас, цей процес не обмежується лише політичними або економічними змінами, а зачіпає фундаментальні засади суспільного буття, зокрема світоглядні, культурні та моральні орієнтири. У світлі цих змін філософський аналіз дозволяє глибше зрозуміти сутність інтеграційних процесів, їхній вплив на ідентичність, моральні засади суспільства та концепції майбутнього України. Так, питанню збереження власної ідентичності, духовного зростання та національного відродження на основі консенсусу та солідарності в умовах євроінтеграції присвячені роботи С. Б. Кримського; філософське осмислення необхідності євроатлантичної інтеграції України в контексті забезпечення її національної безпеки та процесів глобалізації здійснено в науковому доробку О. Г. Данильяна та О. П. Дзьобаня; філософсько-методологічний аналіз становлення ідеї європейської інтеграції, в межах якого розкрито сутність та генезу європейської ідеї реалізовано в наукових працях Р. В. Войтовича; соціально-філософські проблеми інтеграції, еволюція історичних поглядів на єдиний світ, тенденції інтеграційних процесів у формуванні загальноєвропейського освітнього простору розглядаються в працях І. В. Артьомова, В. Д. Бондаренко, Ф. Г. Ващука, Д. В. Вітера, О. М. Іваницької, Ю. Г. Кальниша, В. М. Козакова, А. В. Решетніченка, О. М. Руденка.

Однак, не зважаючи на велику кількість наукових публікацій з означеної теми, на наш погляд, все ж таки, залишається недостатньо висвітленим питання європейської та євроатлантичної інтеграції України в контексті світоглядних, аксіологічних та морально-етичних аспектів цього процесу.

Метою статті є визначення етико-аксіологічних основ європейської та євроатлантичної інтеграції України в світоглядно-антропологічному контексті, визначення можливих шляхів гармонізації європейських та національних цінностей для забезпечення збереження української ідентичності та сталого розвитку України.

Дана мета обумовила постановку наступних завдань наукового дослідження: визначення основних концептів філософського наукового дискурсу щодо питання європейської та євроатлантичної інтеграції України; онтологічний аналіз понять «європейські цінності» та «європейська ідентичність»; розгляд аксіологічних систем Європейського Союзу та Північноатлантичного Альянсу; оцінка можливості гармонійного поєднання європейських цінностей із традиційними етико-аксіологічними домінантами українського суспільства; визначення ролі особистої відповідальності громадян у контексті реалізації європейського та євроатлантичного інтеграційного курсу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Філософський аналіз проблеми інтеграції України до ЄС та НАТО актуалізує розгляд аксіологічної та морально-етичної проблематики, що є складовою більш широкого світоглядного контексту, в межах якого мова йде про співвіднесення суб'єктом себе з зовнішнім світом, зокрема соціальним та ототожнення з іншими представниками соціуму, тобто усвідомлення власної ідентичності. Слід зазначити, що найбільш адекватним у визначенні поняття ідентичності ми вважаємо такий підхід, в межах якого «акцентується увага на феномені світогляду як на її основі, коли в змісті даного поняття підкреслюється наявність загальних знань, уявлень і переживань, що закладають основу її самототожності та дозволяють індивіду співставляти своє «Я» зі світом «не-Я», і знайти в ньому своє місце. ... Світоглядну основу ідентичності необхідно розглядати як категорію самосвідомості, змістом якої є усвідомлене сприйняття ідей і цінностей певної культури, а також усвідомлення приналежності до конкретної форми світогляду в певну епоху. Така ідентичність є способом засвоєння своєї духовної орієнтації в її співвідношенні з іншими світоглядними формами» [6, с. 397].

Також слід наголосити на важливості громадянської ідентичності та її зв'язку із європейськими цінностями. Саме громадянська ідентичність є фундаментом забезпечення легітимності

публічної влади у процесі європейської та євроатлантичної інтеграції.

Відзначимо: «Громадянська ідентичність формується на ґрунті наявних соціально-політичних цінностей, які утворюють відповідні механізми взаємодії громадян, й, водночас, виступає у якості важливого фактору впливу на соціально-політичні процеси інтеграції та диференціації суспільства... Цінності пов'язують громадянську ідентичність та публічну владу... Саме ціннісний вимір громадянської ідентичності є визначальним для формування легітимної публічної влади. Адже, публічна влада не може бути легітимною, якщо піддаються сумніву або де легітимації, з кута зору їх сутності соціально-політичні цілі розвитку суспільства й засоби їх досягнення. Громадянська ідентичність, що формується на основі демократичних цінностей стає фактором прогнозу та передбачення політичної підтримки громадянами дій та рішень інститутів публічної влади, а отже таким чином впливає на забезпечення легітимності публічної влади» [9, с. 111].

У формуванні громадянської ідентичності у процесі європейської інтеграції одна із головних ролей належить креативному класу сучасного суспільства – публічним інтелектуалам.

Відзначимо: «Без раціональної аргументації, раціональних дебатів щодо змісту публічної політики та напрямків її впровадження неможливо забезпечити легітимність публічної влади. Подолати дефіцит раціональності у публічній політиці мають звернення інтелектуалів. Завдяки використанню раціональної аргументації публічні інтелектуали відіграють важливу роль у процесі легітимації публічної влади, обґрунтовуючи «право на владу» як окремих осіб так і політичних інститутів... Доповнюючи формулу легітимності влади таким важливим чинником, як звернення публічних інтелектуалів, наголосимо на необхідності підвищення ефективності взаємодії інститутів публічної влади із публічними інтелектуалами» [8, с. 167].

Варто ще раз наголосити, що рефлексія щодо означеної вище проблеми неможлива поза етико-аксіологічним та світоглядно-антропологічним контекстами. Адже значною мірою Європейський Союз є союзом цінностей, а проект європейської інтеграції є проектом цінностей, більш того, саме цінності виступають ключовим елементом роздумів щодо легітимності Європейського Союзу та його інститутів.

Якщо здійснити історичний екскурс щодо цього питання, то можна констатувати, що дискурс щодо «концепту Європи» характеризувався ідеологізацією та міфологізацією. Відзначимо: «Концепт «Європа» завжди мав політичний зміст, що дає підстави вважати його ідеологією. Європа була синонімом гармонії та єдності,

яких бракувало, метою, недосяжним ідеалом, до якого прагнули європейці, месіанська думка про Європу, Європа — центр всесвітньої імперії, Сполучені Штати Європи, новітня пан'європейська спільнота — усе це зміст європейської ідеї. Історія об'єднавчих зусиль 20-40-х років, прагнення до «Європи народів» пов'язані з іменами Гюго, Ж. Сореля, Ніцше, Поля Валері, А. Бріана, а також пізніше Черчилля, де Гаспері, Роберта Шумана, Аденауера. Їхні місіонерські зусилля були визнані у трактуванні їх як великих політиків, «великих європейців», «європейських державних діячів», будівничих більшої Європи... Європа була маяком надії для тих, хто був відрізаний репресивним комуністичним режимом на Сході... У 70-80-х роках Європа стала поштовхом до нового розвитку ідеї європейської спільноти, активізованої численними екуменічними контактами, які не зважають на кордони» [3].

У 1990-х роках звернення до поняття «європейські цінності» сприймалося як крок, що розділяє та виключає — встановлює опозицію між «нашими цінностями» — толерантністю, взаємоповагою та демократією — та «їх цінностями», таким чином, у підсумку, опозицію між «нами» та «ними».

Але вже починаючи з 2010-х років в вихідних дискурсах Європейської Комісії став превалювати менш радикальний аксіологічний підхід, що символізував перехід до менш специфічної системи «європейських цінностей» — більш загальної та дійсно універсальної. Ця трансформація обумовила зміну специфічності та роз'єднаності на користь інклюзивності, універсальності, та, у підсумку, проєкції цінностей — цінностей для більш широкого кола людей або націй.

Виходячи за межі контексту де аксіосфера Європейського Союзу розглядається, як щось цілісне та незмінне, що характеризується фундаментальністю та закритістю, варто зауважити, що значна частина зарубіжних дослідників наголошують на тому, що європейські цінності, незважаючи на те, що вони постійно згадуються у патетичних дискурсах про європейську унікальність і глобальне покликання, мають слабкий нормативний заряд через їхню мінливість і невизначеність. Ця слабкість є як причиною, так і наслідком відсутності політичної волі, здатної затвердити їх категоричність та забезпечити їх поширення. Парадоксально, але ця слабкість також є умовою для використання європейських цінностей як гнучкого нарративу для адаптації різних ідентичностей, ідей та інтересів на європейських теренах [10].

Згідно Статті 2. Консолідованої версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського союзу, «Союз засновано на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та

поваги до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин. Ці цінності є спільними для всіх держав-членів у суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, правосуддя, солідарність та рівність жінок і чоловіків» [2].

Незаперечну роль у збереженні добробуту на теренах Європейського Союзу відіграють такі цінності, як рівність та толерантність. Рівність у Європейському Союзі — це більше, ніж просто слово. Це конкретні дії, спрямовані на забезпечення гендерної рівності, прав меншин і подолання соціальної несправедливості. Наприклад, рівна оплата праці для чоловіків і жінок — це не лише закон, а й соціальна норма. Політика рівних можливостей допомагає кожному громадянину реалізувати свій потенціал незалежно від обставин.

Переходячи до розгляду аксіологічної системи Північноатлантичного Альянсу, слід зазначити, що у відповідності до засадничих документів Альянсу, зокрема до Стратегічної концепції Альянсу, «фундаментальною та постійною метою НАТО є забезпечення свободи та безпеки всіх її членів політичними та військовими засобами» [5], а країни-члени НАТО «формуєть унікальну спільноту цінностей, відданих принципам індивідуальної свободи, демократії, прав людини та верховенства права» [5].

Необхідно констатувати, що основні цінності Європейського Союзу та Північноатлантичного Альянсу відображають глибокі засади, які формують їхню діяльність і визначають їхню роль у міжнародних відносинах. Попри різні завдання й структури, обидві організації поділяють спільне прагнення до миру, стабільності та поваги до фундаментальних прав людини. Водночас ЄС орієнтується, в першу чергу, на політичну та економічну інтеграцію, тоді як НАТО має військово-політичний характер і зосереджується на безпеці та обороні. Однак, співпраця між цими організаціями відіграє важливу роль у створенні умов для стійкості та розвитку євроатлантичного простору, роблячи їхні цінності взаємодоповнюючими.

Аксіологічними домінантами, яким ми вважаємо за необхідне приділити особливу увагу в контексті нашого дослідження виступають свобода та відповідальність. При цьому, для досягнення високоморального стану українським соціумом при визначенні пріоритетності цих двох категорій слід виходити з принципу передування саме відповідальності, адже межею свободи кожного окремого індивіду, так би мовити «платою» за неї, виступає саме особиста відповідальність. Крім того, виходячи з дискурсивно трансформованої універсалістської етики, можна констатувати необхідність переходу на макро- та мікрорівнях взаємовідносин від монологічної до дискурс-етичної відповідальності, що знайшло своє відобра-

ження в двох контрарних моделях відповідальності. Різниця між ними полягає в тому, що монологічний зміст цієї цінності, який яскраво проявився у патерналізмі тоталітарних режимів, розділивши людей на так би мовити відповідальних та таких, що позбавлені цієї якості, передбачає відповідальність особистості «за» свої вчинки. Цей тип, основу якого складають традиційне гіпертрофоване піклування про оточуючих та відповідні добродійності, базується на конвенційному етосі. Діалогічна ж форма, що реалізується через відповідальність «перед» іншими людьми, групами та всім соціумом у цілому забезпечується демократичним механізмом дискурсивної етики. Це колективна відповідальність зрілих особистостей, які, спираючись на принцип справедливості, прагнуть узгодити інтереси та досягти консенсусу на основі діалогу [1, с. 21-24].

Високоморальне демократичне суспільство, де панує свобода та відповідальність, можливе лише за умови ефективної моральної соціалізації його представників, що включає як отримання етичного знання про актуальні в даному соціумі цінності, так і їх інтеріоризацію та реалізацію у відповідній діяльності, наявність якої визначає людину як морально-етичну особистість. Реалізація морально-етичних цінностей на рівні індивідуального суб'єкту передбачає гармонійне поєднання природжених схильностей, здібностей людини та впливу соціального середовища, в якому вона перебуває і з яким себе ідентифікує [7, с. 208].

В світлі необхідності адекватної соціалізації в європейській соціум шляхом інтеріоризації ціннісних систем Європейського союзу та Північноатлантичного Альянсу, можна наголосити на необхідності самовдосконалення. Але коли ми кажемо про шлях самовдосконалення, то мова не йде про нав'язування штучних аксіологічних домінант, що вступають в протиріччя з природною системою морально-етичних цінностей. Самовдосконалення нами розглядається, як повернення до аксіосфери, що була спотворена на певних історичних етапах існування України, через самопізнання та самореалізацію.

Крім того, на користь основних концептуальних положень нашого наукового пошуку свідчать показники, отримані за підсумками четвертого загальнонаціонального соціологічного дослідження, яке проводив Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з Центром політичної соціології в партнерстві з Програмою розвитку ООН (UNDP) в Україні та Центром прав людини ZMINA. Даючи оцінку різним цінностям як найважливішим для прав людини, серед різних відповідей свободу обрали 90,7% респондентів, безпеку – 79%, справедливість – 76,1%, гідність – 71%, рівність – 62,6%, а відпо-

відальність – 57,5%. Порівнюючи дані з першої хвилі дослідження у 2016 році, соціологи помітили, що відтоді поменшало тих, хто вважає, що на державі має лежати повна відповідальність за забезпечення кожної людини всім необхідним для її життя та розвитку – із 44,6 до 34,6%. Водночас збільшало людей, які вважають, що держава повинна забезпечити людям рівні умови та можливості у житті, а далі сама людина є відповідальною. У 2016-му такої думки дотримувались 48,2%, а у 2023-му – 58% [4].

Висновки. Отже, етико-аксіологічний аналіз світоглядно-антропологічного виміру проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України дозволяє дійти висновку про обумовленість розуміння концептів «європейська ідентичність» та «європейські цінності», що виступають еталоном відповідності націй європейським стандартам, історичним та політичним контекстом – вони різняться у просторі та часі у своїх інтерпретаціях, але, в той же час, в формальному сенсі, їм притаманна безперервність і стабільність. Європейський Союз та Північноатлантичний Альянс є двома ключовими структурами, які об'єднують країни навколо спільних принципів. Вони поділяють майже однакові цінності – свободу, демократію, верховенство права, повагу до прав людини, тощо – але їхня спрямованість та методи реалізації мають суттєві відмінності, зумовлені різними функціями цих організацій. Гармонізація цих цінностей є ключем до ефективної інтеграції нових країн, таких як Україна. Успішність інтеграції залежить від здатності суспільства знайти баланс між збереженням власної унікальності та прийняттям нових цінностей, що вимагає критичного осмислення власної ідентичності, пошуку точок дотику з іншими культурами та формування нового, більш відкритого світогляду. Цей процес обумовлює необхідність самовдосконалення представниками українського соціуму шляхом самопізнання та самореалізації через повернення до ментально природжених аксіологічних домінант, таких як відповідальність. Українська ідентичність з її світоглядом та цінностями формувалась під впливом складних історичних, географічних та культурних чинників. У контексті інтеграції до Європейського Союзу та Північноатлантичного Альянсу, ці аспекти стають основою для гармонійного входження України до європейського простору, зберігаючи її унікальність і збагачуючи спільноту ЄС та НАТО.

Література

1. Єрмоленко А. М. Монологічна та дискурс-етична моделі відповідальності у суспільстві за доби реконструкції. *Цінності громадянського суспільства і моральний вибір: український досвід*. К.: Етна-1. 2006. С. 13–31.

2. Консолідована версія Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського союзу (2010/С 83/01). *Офіційний вісник Європейського союзу*. 2010. № С 83/1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text (дата звернення 19.12.2024)

3. Прихода Я. І. Європа як концепт. *Електронна бібліотека Інституту журналістики*. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=268> (дата звернення 19.12.2024)

4. Свобода, безпека та справедливість: які цінності є основними для українців? ZMINA : Центр прав людини. URL: <https://zmina.info/news/svoboda-bezpeka-ta-spravedlyvist-yaki-czinnosti-ye-osnovnymy-dlya-ukrayincziv/> (дата звернення 21.12.2024)

5. Стратегічна концепція Альянсу. Україна – НАТО. URL: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/pro-nato/strategichna-konceptsiya-alyansu> (дата звернення 20.12.2024)

6. Шмиголь М. Ф., Юшкевич Ю. С. Світоглядні основи феномену ідентичності та проблеми її трансформації в сучасному інформаційному суспільстві. *Гілея: науковий вісник*. 2020. Вип. 153(2). С. 396–399.

7. Юшкевич Ю. С. Трансформація аксіосфери української освіти в контексті євроінтеграційних процесів. *Гілея: науковий вісник*. 2017. Вип.120 (5). С. 207–210.

8. Яковлева Л.І., Яковлев Д. В. Політика без токшоу. Потенціал звернень публічних інтелектуалів щодо легітимації влади. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. № 39. С. 163–169.

9. Яковлева Л. І. Роль громадянської ідентичності в процесі забезпечення легітимності публічної влади. *«UChoice: 4P» Ukrainian Choice: Public Policy, Politics, Psychology*: матер. третьої міждисципл. наук-практ. конфер. (м. Одеса, 6 жовтня 2017 р.). Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2017. 110–112. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f2669720-d7f6-4f1d-a8cd-6c545fa1034c/content> (дата звернення 19.12.2024)

10. Foret F., Calligaro O. European values: challenges and opportunities for EU Governance. London. Routledge. 2018. 200 p. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9781351037426/european-values-fran%C3%A7ois-foret-oriane-calligaro> (дата звернення 18.12.2024)

Анотація

Скалацька О. В., Яковлева Л. І., Юшкевич Ю. С. Європейська та євроатлантична інтеграція України: філософський аналіз. – Стаття.

Європейська та євроатлантична інтеграція України є визначальним вектором державної політики та одним із ключових напрямів суспільного розвитку. Водночас цей процес ускладнений багатовимірними викликами як внутрішнього, так і зовнішнього характеру, зокрема загрозою зникнення або послаблення української ідентичності через глобалізацію та домінування західної культури, а також конфронтацією з існуючими етичними нормами й аксіологічними установками українського суспільства. Метою статті є розкриття етико-аксіологічних основ європейської та євроатлантичної

інтеграції України в світоглядно-антропологічному контексті, визначення можливих шляхів гармонізації європейських та національних цінностей для забезпечення збереження української ідентичності та сталого розвитку України. Етико-аксіологічний аналіз світоглядно-антропологічного виміру проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України дозволив дійти висновку про обумовленість розуміння концептів «європейська ідентичність» та «європейські цінності», що виступають еталоном відповідності націй європейським стандартам, історичним та політичним контекстом – вони різняться у просторі та часі у своїх інтерпретаціях, але, в той же час, в формальному сенсі, їм притаманна безперервність і стабільність. Європейський Союз та Північноатлантичний Альянс є двома ключовими структурами, які об'єднують країни навколо спільних принципів. Вони поділяють майже однакові цінності – свободу, демократію, верховенство права, повагу до прав людини, тощо – але їхня спрямованість та методи реалізації мають суттєві відмінності, зумовлені різними функціями цих організацій. Гармонізація цих цінностей є ключем до ефективної інтеграції нових країн, таких як Україна. Успішність інтеграції залежить від здатності суспільства знайти баланс між збереженням власної унікальності та прийняттям нових цінностей, що вимагає критичного осмислення власної ідентичності, пошуку точок дотику з іншими культурами та формування нового, більш відкритого світогляду. Цей процес обумовлює необхідність самовдосконалення представниками українського соціуму шляхом самопізнання та самореалізації через повернення до ментально природжених аксіологічних домінант, таких як відповідальність.

Ключові слова: євроатлантична інтеграція, європейська ідентичність, європейська інтеграція, європейські цінності, свобода, відповідальність, морально-етичні цінності, національна ідентичність, самовдосконалення, світогляд.

Summary

Skalatska O. V., Yakovleva L. I., Yushkevych Yu. S. European and Euro-Atlantic integration: philosophical analysis. – Article.

European and Euro-Atlantic integration of Ukraine is a defining vector of state policy and one of the key areas of social development. At the same time, this process is complicated by multidimensional challenges of both internal and external nature, in particular, the threat of disappearance or weakening of Ukrainian identity due to globalization and the dominance of Western culture, as well as confrontation with existing ethical norms and axiological attitudes of Ukrainian society. The purpose of the article is to reveal the ethical and axiological foundations of European and Euro-Atlantic integration of Ukraine in the worldview and anthropological context, to determine possible ways of harmonizing European and national values to ensure the preservation of Ukrainian identity and sustainable development of Ukraine. An ethical and axiological analysis of the worldview and anthropological dimension of the problem of European and Euro-Atlantic integration of Ukraine allowed us to conclude that the understanding of the concepts of «European identity» and «European values», which serve as a standard of conformity of nations

to European standards, is conditioned by the historical and political context – they differ in space and time in their interpretations, but, at the same time, in a formal sense, they are characterized by continuity and stability. The European Union and the North Atlantic Alliance are two key structures that unite countries around common principles. They share almost identical values – freedom, democracy, the rule of law, respect for human rights, etc. – but their focus and methods of implementation have significant differences due to the different functions of these organizations. Harmonization of these values is the key to the effective integration of new countries such as Ukraine. The success of integration depends on the

ability of society to find a balance between preserving its own uniqueness and accepting new values, which requires critical reflection on its own identity, searching for points of contact with other cultures and forming a new, more open worldview. This process determines the need for self-improvement by representatives of Ukrainian society through self-knowledge and self-realization through a return to mentally innate axiological dominants, such as responsibility.

Key words: Euro-Atlantic integration, European identity, European integration, European values, freedom, moral and ethical values, national identity, responsibility, self-improvement, worldview.